

Pojęcia kluczowe: Międzynarodowy Trybunał Karny, nakaz aresztowania, umowa międzynarodowa, praworządność

Robert Rynkun-Werner

Krótką historia pewnej uchwały

ABSTRAKT

Przedmiotem niniejszego artykułu są rozważania na temat celowości, a *de facto* legalności, podjętej przez rząd polski w styczniu 2025 r. uchwały, na mocy której pod znakiem zapytania postawiono respektowanie przez Polskę międzynarodowego porządku prawnego. Co istotne, mocą omawianej uchwały podważono również polski porządek prawny, co jest o tyle zaskakujące, że zgodnie z konstytucyjną zasadą legalizmu, to na organach władzy publicznej leży szczególny obowiązek działania na podstawie prawa i zgodnie z prawem. Autor wyraża dezaprobatę dla takiego działania, podnosząc, że państwo polskie jako suwerenna strona umowy międzynarodowej jest zobligowane do przestrzegania jej treści, bez względu na aktualne polityczne uwarunkowania.

I. TYTUŁEM WSTĘPU

W dniu 9.01.2025 r. polski rząd przyjął dość osobliwą – tak faktycznie, jak i prawnie – uchwałę o zapewnieniu najwyższym przedstawicielom Izraela wolnego i bezpiecznego udziału w uroczystościach obchodów 80. rocznicy wyzwolenia byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu¹. Uchwała ta z oczywistych względów ma i może mieć wymiar jedynie deklaracji politycznej, gdyż z punktu widzenia obowiązującego w Polsce prawa, w tym Konstytucji RP, była prawnie bezskuteczna. I jakkolwiek zrozumiały mógł być tu kontekst polityczny, który w zasadniczej mierze odnosił się jedynie do hipotetycznego przecież przyjazdu na uroczystości premiera Izraela Benjamina Netanjahu, wobec którego Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze wydał nakaz aresztowania, to przedmiotowa deklaracja rządu postawiła władze państwa polskiego w dość

¹ Treść uchwały dostępna na stronie: <https://www.gov.pl/web/premier/uchwala-rady-ministrow-w-sprawie-uroczystosci-80-tej-rocznicy-wyzwolenia-obozu-auschwitz-birkenau-w-oswiecimiu>

niezręcznej – delikatnie rzecz ujmując – sytuacji². Tym bardziej zaskakuje nazbyt gorliwa i przedwczesna politycznie deklaracja rządu, w sytuacji gdy premier Izraela w ogóle nie wyrażał gotowości przyjazdu do Polski. Treść zaś samej uchwały nie wskazuje wprost na konkretne osoby – obywateli państwa Izrael, w szczególności na premiera Izraela, wobec których Trybunał wydał nakaz aresztowania. W konsekwencji wydania przedmiotowej uchwały, tak z uwagi na jej treść, jak i sam fakt wydania, w oczywisty sposób powstało wrażenie, że polskie władze lekceważą prawo i porządek międzynarodowy. Dodatkowo, powyższe wrażenie może i powinno dotyczyć także łamania prawa polskiego, co jest o tyle zaskakujące, że stoi to w sprzeczności z tak często niesioną na sztandarach wyborczych aktualnej władzy publicznej ideą walki o praworządność. Ponadto owa kontrowersyjna deklaracja rządu została podjęta zaledwie miesiąc po podpisaniu przez ten rząd (3.12.2024 r.) umowy z MTK o wykonywanie wyroków Trybunału³. Przedmiotem niniejszego opracowania nie jest jednak kontekst polityczny, czy też moralny powyższych działań władzy wykonawczej, a jedynie aspekt prawny. Jest on o tyle istotny, że wiąże się z odpowiedzialnością – jak mogło się dotąd wydawać – proste pytanie: czy władze państwa polskiego mogą w sposób samodzielny podejmować decyzję o wykonaniu bądź nie nakazu aresztowania wydanego przez MTK.

II. PRAWO CZY POLITYKA

Na tak bezprecedensową deklarację polskiego rządu odpowiedział MTK, który stwierdził w swoim oświadczeniu dla PAP, że na państwach-sygnatariuszach Statutu Rzymskiego spoczywa prawny obowiązek egzekwowania decyzji Międzynarodowego Trybunału Karnego, a jeżeli jakieś państwo ma wątpliwości co do współpracy z Trybunałem, może je z nim skonsultować, a ponadto państwa nie powinny jednostronnie interpretować orzeczeń Trybunału⁴. Przedmiotowa uchwała spotkała się z negatywnymi ocenami znacznej części środowiska prawniczego i społeczeństwa polskiego, w tym Naczelnej Rady Adwokackiej (NRA). W uchwale **Naczelnej Rady Adwokackiej z 11.01.2025 r. w związku z wnioskiem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej skierowanym do Rady Ministrów o zapewnienie ochrony przed aresztowaniem premiera Izraela oraz uchwałą nr 3 Rady Ministrów z dnia 9.01.2025 r. i publicznymi wypowiedziami najwyższych przedstawicieli władzy wykonawczej, będącymi w istocie zapowiedzią nierespektowania przez Rzeczpospolitą Polską nakazów aresztowania wydanych przez Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze,**

2 Zob. M. Gałczyńska, *Uchwała rządu o ochronie dla premiera Izraela. „Moc prawna? Żadna. Wymiar symboliczny? Fatalny”*, wiadomości.onet.pl/tylko-w-onecie/uchwala-o-ochronie-dla-premiera-izraela-moc-zadan (dostęp: 11.01.2025 r.).

3 Treść umowy jako Załącznik do uchwały nr 23/2024 r. Rady Ministrów z dnia 28.03.2024 r. zobacz na: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/podpisanie-umowy-z-miedzynarodowym-trybunalem-karnym-o-wykonywaniu-wyrokow>

4 <https://www.pap.pl/aktualnosci/jest-komentarz-miedzynarodowego-trybunalu-karnego-odnosnie-decyzji-polskiego-rzadu>

zwrócono uwagę i przypomniano, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa realizacja nakazu aresztowania wydanego przez Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze należy do sądu, a nie do Prezydenta, Rady Ministrów, Premiera czy Ministra Sprawiedliwości, a orzeczenia sądów i trybunałów międzynarodowych nie mogą być respektowane w sposób wybiórczy⁵. Wskazano również, że uchwała Rady Ministrów i wypowiedzi najwyższych przedstawicieli władzy wykonawczej zakładające możliwość nierespektowania przez Polskę wiążących ją umów międzynarodowych (niezależnie od charakteru motywacji i racji, które miałyby za taką decyzją stać) podważa zaufanie obywateli do rządów prawa w Polsce oraz respektowania przez polskie władze prawa, w tym Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz orzeczeń sądów i trybunałów. Tego typu działania, zwłaszcza w okresie odbudowywania w Polsce praworządności, są niezwykle groźne i szkodliwe – nawet jeżeli wynikają z obaw o bezpieczeństwo zewnętrzne Polski lub innych, pozaprawnych motywów. W konsekwencji NRA zwróciła się do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz przedstawicieli władzy wykonawczej Rzeczypospolitej Polskiej o bezwarunkowe przestrzeganie prawa, w tym umów międzynarodowych nie tylko na poziomie deklaracji, ale również w podejmowanych uchwałach i publicznych wypowiedziach. Jest to warunek konieczny do odbudowania w Polsce praworządności, zaufania obywateli do prawa, organów i instytucji państwowych. Podobnego zdania był profesor Piotr Hofmański, były prezydent i sędzia MTK, który w sposób jednoznaczny wskazał na prawno-międzynarodowe zobowiązania Polski do współpracy z MTK, gdzie ich niewykonanie drastycznie osłabi pozycję międzynarodową Polski⁶. Podkreślił, że nie można ignorować prawa międzynarodowego dla decyzji czysto politycznej.

III. MIĘDZYNARODOWY TRYBUNAŁ KARNY W HADZE

Trybunał jest pierwszym na świecie i jedynym stałym międzynarodowym sądem karnym utworzonym na mocy Traktatu Rzymskiego, który przyjęty został na Konferencji Dyplomatycznej Narodów Zjednoczonych w Rzymie, w dniach 15–17.07.1998 r. W konferencji udział wzięli przedstawiciele 160 państw ze wszystkich regionów świata. Efektem konferencji było uchwalenie Statutu Trybunału, którego przepisy po ratyfikacji przez 60 państw weszły w życie w dniu 1.07.2002 r.⁷ Trybunał jest organem niezależnym od ONZ, posiada międzynarodową osobowość prawną oraz zdolność prawną w zakresie koniecznym do wykonywania swoich funkcji

5 Treść uchwały NRA nr 168/2025 zob. <https://www.adwokatura.pl/z-zycia-nra/uchwala-naczelnaj-rady-adwokackiej/>

6 M. Gałczyńska, *Polski rząd zapewni ochronę premierowi Izraela. Były prezydent MTK: to nam bardzo zaszkodzi*, <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/gwarancje-polski-dla-netanajahu-byly-prezes-mtk-grzmi-to-polsce-bardzo-zaszkodzi/vl152p3> (dostęp: 21.11.2025 r.).

7 Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego – Dz.U. z 2003 r. nr 78 poz. 708. Polska ratyfikowała Statut 12.11.2001 r.

i realizowania swoich celów (art. 4 ust. 1 Statutu)⁸. Trybunał rozpoczął swoją faktyczną działalność 11.03.2003 r. i to od tej daty rozciąga się jego jurysdykcja w zakresie ścigania sprawców najpoważniejszych zbrodni wojennych na gruncie prawa międzynarodowego. Zgodnie z art. 5 Statutu do najpoważniejszych zbrodni należą: zbrodnie ludobójstwa; zbrodnie przeciwko ludzkości; zbrodnie wojenne oraz zbrodnie agresji. Przy czym jeżeli chodzi o zbrodnię agresji z uwagi na trwające przez wiele lat dyskusje co do wspólnego przyjęcia definicji tej zbrodni, dopiero na mocy poprawek do Statutu przyjętych podczas konferencji rewizyjnej w Kampali w dniach 10 i 11.06.2010 r. wprowadzono zarówno definicję zbrodni agresji, jak i procedurę wszczynania postępowań w tym zakresie⁹. Jurysdykcja Trybunału nad tą zbrodnią stała się możliwa od dnia 17.07.2018 r., po przyjęciu przez Zgromadzenie Ogólne Państw Stron Statutu Rzymskiego z dnia 15.12.2017 r.¹⁰ Podkreślenia wymaga fakt, że jurysdykcja Trybunału odnosi się tylko do państw-stron Traktatu, które przyjęły poprawkę w tym zakresie i ratyfikowały jego zmiany. Ich liczba jest jednak stosunkowo niewielka, bo jak do tychczas poprawkę ratyfikowały jedynie 43 państwa, ze 120 państw sygnatariuszy Statutu wspierających Trybunał. Dość przypomnieć, iż do dnia dzisiejszego jurysdykcji Trybunału nie respektują (nie ratyfikowały Statutu założycielskiego) takie kraje jak: Chiny, USA, Rosja czy właśnie Izrael. Brak ratyfikacji ze strony tych państw, co istotne – mocarstw światowych, wynika zapewne z obawy o mogące wobec przedstawicieli tych państw nastąpić oskarżenia o łamanie prawa międzynarodowego. Dlatego też chronią one wyłączną jurysdykcję wobec własnych obywateli. Stroną traktatu jest natomiast Palestyna, na terytorium której, w tym na jej ziemiach okupowanych, miało dojść do zbrodni wojennych ze strony Izraela. Zdaniem MTK ten fakt uprawniał do wydania nakazu aresztowania m.in. premiera Izraela, który decydował o działaniach wojennych, mających swój skutek na terytorium Palestyny. Trybunał jest organem stałym, wykonuje jurysdykcję jedynie wobec osób fizycznych (art. 25 ust. 1 Statutu). Jurysdykcja Trybunału ma charakter komplementarny w stosunku do krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych (art. 1 Statutu). Statut, co istotne, zobowiązuje państwa-strony do pełnej współpracy z Trybunałem w zakresie ścigania i osądzania zbrodni podlegających jego jurysdykcji (art. 86 Statutu) oraz do zapewnienia w ustawodawstwie wewnętrznym państw-stron Statutu takich instytucji prawnoprocesowych, które umożliwią realizację wszystkich form współpracy przewidzianych w Statucie (art. 88 Statutu). To zobowiązanie ma zapobiegać fikcji prawnej, jak i faktycznej, w której to państwa strony mogłyby samodzielnie, wbrew decyzji Trybunału, decydować o wykonaniu wydanego przez niego nakazu.

8 W. Grzeszczyk, *Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym (rozdział 66a k.p.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2005/1, s. 23.

9 Kampala Amendments on the Crime of Aggression, Resolution RC/Res.6, 11 June 2010, The Travaux preparatoires of the Crime of Aggression, red. S. Barriga, C. Kress, Cambridge 2012, s. 101–107.

10 Resolution ICC-ASP/16.Res.5 Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression.

Postępowanie przygotowawcze prowadzi jeden z organów Trybunału, jakim jest odrębny i niezależny urząd prokuratora (art. 42 Statutu). To prokurator, jako strażnik praworządności, dokonuje zbadania i wstępnej oceny materiału dowodowego w celu podjęcia odpowiednich środków zapewniających skuteczność postępowania przygotowawczego (art. 53–54 Statutu)¹¹. W konsekwencji po przeprowadzeniu tego postępowania to prokurator składa do Izby Przygotowawczej MTK wnioszek o wydanie nakazu aresztowania osoby podejrzanej. A zatem to w gestii sądu, przy zachowaniu wszelkich standardów rzetelnego postępowania sądowego (karnego), znajduje się ocena materiału dowodowego, w pierwszej kolejności co do kwalifikacji prawnej czynu jako zbrodni międzynarodowej, a w drugiej w zakresie konieczności lub nie wydania nakazu aresztowania. Statut, jak to już zaznaczono, ma zastosowanie do wszystkich osób fizycznych, które potencjalnie dopuściły się zbrodni wskazanych w art. 5 ust. 1 Statutu, bez żadnych ograniczeń podmiotowych wynikających z pełnionej roli czy funkcji publicznej. Oznacza to, iż pełniona funkcja, przykładowo – prezydenta państwa, premiera, członka rządu czy parlamentarzysty, nie może być podstawą zwolnienia od odpowiedzialności karnej przewidzianej Statutem, czy też na dalszym etapie postępowania i stanowić podstawę zmniejszenia kary (art. 27 ust. 1 Statutu). Immunitety i inne przywileje związane z pełnieniem funkcji publicznej danej osoby, przewidziane przez prawo krajowe i międzynarodowe, nie stanowią zatem przeszkody do wykonywania jurysdykcji Trybunału (art. 27 ust. 2 Statutu)¹².

Odpowiedzialności karnej za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału popełnione przez siły zbrojne podlegają także dowódcy i inni przełożeni wojskowi pozostający pod ich rzeczywistym dowództwem i kontrolą bądź rzeczywistą władzą i kontrolą, na skutek niewykonywania przez nich należytej kontroli nad siłami zbrojnymi, jeżeli tenże dowódca wojskowy lub inna osoba albo wiedziała, albo biorąc pod uwagę okoliczności w danym czasie, powinna była wiedzieć, że siły zbrojne popełniały czy zmierzały do popełnienia takich zbrodni, oraz tenże dowódca lub inna osoba nie podjęła wszystkich niezbędnych i rozsądnych środków będących w jego mocy w celu zapobieżenia lub powstrzymania od popełnienia takich zbrodni albo skierowania sprawy do właściwych organów postępowania karnego (art. 28 lit. a Statutu). Trybunał zgodnie z art. 21 ust. 1 Statutu w pierwszej kolejności stosuje przepisy Statutu, elementy definicji zbrodni, oraz Reguły Procesowe i Dowodowe¹³. Reguły Procesowe i Dowodowe są instrumentem stosowania Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, któremu są podporządkowane we wszystkich sprawach. Reguły Procesowe i Dowodowe

11 M. Królikowski, *Zasady międzynarodowego procesu karnego (w:) Zasady procesu karnego. T. III, cz. 2*, red. P. Wiliński, Warszawa 2014, s. 1781.

12 J. Sutor, *Immunitet państwa i immunitet dyplomatyczny a ściganie i karanie zbrodni o charakterze międzynarodowym w świetle statutu rzymskiego*, „Przegląd Sądowy” 2017/11–12, s. 97–98.

13 Rules of procedure and Evidence – Published by the International Criminal Court 2019, www.icc-cpi.int; PCNICC/2001/1/Add.1.

należy zawsze czytać w powiązaniu z postanowieniami Statutu i z zastrzeżeniem ich stosowania¹⁴. W drugiej kolejności Trybunał stosuje odpowiednie traktaty oraz zasady i reguły prawa międzynarodowego, łącznie z uznanymi zasadami międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych (prawo humanitarne lub wojenne). Na mocy art. 88 Statutu państwa strony zapewniają istnienie w ustawodawstwie wewnętrznym takich instytucji prawnoprocesowych, które umożliwią realizowanie wszystkich form współpracy przewidzianych Statutem.

IV. ZASADA PRZESTRZEGANIA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

Nie ma wątpliwości, że Polska zgodnie z treścią art. 9 Konstytucji RP zobligowana jest do przestrzegania wiążącego ją prawa międzynarodowego, która to zasada stanowi jedną z podstaw systemu prawnego i ustrojowego państwa¹⁵. Powyższy pogląd potwierdził TK m.in. w wyroku w sprawie P 1/05, uznając, że art. 9 Konstytucji RP jest nie tylko doniosłą deklaracją wobec społeczności międzynarodowej, ale także zobowiązaniem organów państwa, w tym rządu, parlamentu i sądów, do przestrzegania prawa międzynarodowego wiążącego Rzeczpospolitą Polską¹⁶. Zgodnie z art. 2 ustawy o umowach międzynarodowych, umowa międzynarodowa oznacza porozumienie między Rzeczpospolitą Polską a innym podmiotem lub podmiotami prawa międzynarodowego, regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie czy w większej liczbie dokumentów, bez względu na jego nazwę oraz bez względu na to, czy jest zawierane w imieniu państwa, rządu czy ministra kierującego działem administracji rządowej właściwego do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa¹⁷. Ponadto związanie umową międzynarodową obejmuje wszelkie czynności przewidziane w prawie międzynarodowym, a w szczególności w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23.05.1969 r. (Dz.U. z 1990 r. poz. 439), w wyniku których Rzeczpospolita Polska staje się stroną tej umowy. Zasadą porządku prawnego w Polsce jest fakt, że do źródeł prawa należą m.in. ratyfikowane umowy międzynarodowe, które wiążą wszystkie organy władzy publicznej państwa polskiego. W konsekwencji wszystkie organy władzy publicznej są zobligowane do poszanowania prawa międzynarodowego. Tym bardziej, że Polska podpisała statut MTK w kwietniu 1999 r., ratyfikowała zaś 12.11.2001 r., a w dniu 5.07.2001 r. uchwalono ustawę zezwalającą na jego ratyfikację¹⁸. Większość

14 W. A. Schabas, *An introduction to the International Criminal Court*, „Cambridge University Press” 2001, s. 293–382.

15 Por. K. Wójtowicz, *uwagi do art. 9 (w:) Konstytucja RP*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, t. 1, s. 325.

16 Wyrok TK z 27.04.2005 r., P 1/05, OTK-A/4, poz. 42, pkt 5.5; zob. też wyrok z 12.05.2015 r., P 46/13, OTK-A 2015/5, poz. 62.

17 Ustawa z 14.04.2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz.U. z 2000 r. nr 39 poz. 443).

18 Dz.U. z 2001 r. nr 98 poz. 1065. W dniu 31.07.2002 r. opublikowano oświadczenie rządowe o mocy obowiązującej Dz.U. z 2003 r. nr 78 poz. 709.

norm Statutu ma charakter samowykonalny, a akt ten wobec treści art. 91 Konstytucji RP ma pierwszeństwo przed ustawą krajową, o ile przepisów ustawy nie dałoby się pogodzić z umową, a dodatkowo jej normy muszą być stosowane wprost¹⁹. W związku z ratyfikacją Statutu Rzymskiego oraz zobowiązaniem wynikającym z treści art. 88 Statutu, obligującym państwo stronę do zapewnienia w ustawodawstwie krajowym instytucji zapewniających realizację postanowień Statutu, do polskiej procedury karnej w 2004 r. wprowadzono przepisy rozdziału 66a dotyczącego współpracy z MTK²⁰. Przypomnienia wymaga fakt, że przepisy te w dacie podjęcia przez polski rząd uchwały nadal obowiązywały.

V. NAKAZ ARESZTOWANIA

Premier Izraela został oskarżony o zbrodnie wojenne i przeciwko ludzkości, a w dniu 21.11.2024 r. Izba Przygotowawcza i MTK jednogłośnie wydała dwie decyzje odrzucające skargi Państwa Izrael wniesione na podstawie art. 18 i 19 Statutu i wydała nakazy aresztowania premiera Binamina Netanjahu i byłego ministra obrony Joawa Galanta pod zarzutem zbrodni wojennych polegających na głodzeniu jako metodzie prowadzenia wojny i umyślnym kierowaniu ataków na ludność cywilną oraz zbrodni przeciwko ludzkości polegających na zabójstwach, prześladowaniach i innych nie-ludzkich czynach, popełnionych w okresie od co najmniej 8.10.2023 r. do co najmniej 20.05.2024 r., czyli do dnia, w którym prokuratura złożyła wnioski o wydanie nakazów aresztowania²¹. Wydany przez Izbę Przygotowawczą Trybunału nakaz aresztowania stanowi podstawę do wystąpienia przez Trybunał z żądaniem aresztowania i przekazania osoby przez państwo wezwane (art. 58 ust. 1 i 5 Statutu). Jak to już podkreślono, nakaz aresztowania zostaje wydany, jeżeli po zbadaniu wniosku i dowodów oraz innych informacji przedłożonych przez Prokuratora Trybunał stwierdzi, że istnieją rozsądne podstawy do przyjęcia, że osoba podejrzana popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału i aresztowanie tej osoby jest konieczne w celu zapewnienia jej osobistego stawiennictwa na rozprawie, zapewnienia, że osoba ta nie będzie utrudniała ani zagrażała postępowaniu przygotowawczemu lub rozprawie lub uniemożliwienia tej osobie kontynuowania tej samej lub powiązanej z nią zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału, mającej źródło w tych samych okolicznościach (art. 58 ust. 1 Statutu). W konsekwencji po wydaniu nakazu aresztowania Trybunał, posiadając informację o miejscu pobytu poszukiwanego, kieruje do danego państwa stosowny

19 T. Grzegorzczak, *Współpraca Polski...*, s. 12–13; T. Grzegorzczak, *Współpraca z międzynarodowym trybunałem karnym (w:) Polskie postępowanie karne*, red. T. Grzegorzczak, J. Tylman, Warszawa 2022, s. 1372.

20 Ustawa z dnia 8.10.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. nr 240 poz. 2405).

21 Zob. komunikat MTK, <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges>

wniosek o aresztowanie i wydanie osoby (art. 89 i 91 Statutu) lub tylko o tymczasowe aresztowanie na czas niezbędny do przedstawienia wniosku o dostarczenie wraz z załączonymi dokumentami (art. 92 Statutu). W razie otrzymania takiego wniosku państwo wezwane jest zobowiązane do zastosowania aresztu – „natychmiast podejmuje kroki w celu aresztowania osoby podejrzanej” – według swojego prawa wewnętrznego (art. 59 Statutu)²². Osoba aresztowana powinna zostać niezwłocznie postawiona przed właściwym organem sądowym w państwie aresztującym, który zgodnie z prawem tego państwa powinien ustalić, czy: nakaz dotyczy tej osoby; osoba ta została aresztowana zgodnie z odpowiednią procedurą i czy prawa tej osoby były przestrzegane (art. 59 ust. 2). W myśl polskiej procedury karnej wniosek MTK o współpracę wykonuje, w zależności od stadium postępowania, właściwy sąd lub prokurator za pośrednictwem ministra sprawiedliwości (art. 611g k.p.k.). Przy czym z uwagi na katalog przestępstw (zbrodni) objętych jurysdykcją MTK sądem krajowym właściwym będzie tu każdorazowo sąd okręgowy i odpowiednio prokurator okręgowy²³. Na wniosek Trybunału właściwy miejscowo sąd okręgowy stosuje tymczasowe aresztowanie (art. 611j k.p.k.). Podejmując decyzję w kwestii wniosku, właściwy sąd bierze pod uwagę, czy przy uwzględnieniu wagi zarzucanych zbrodni istnieją nagłe i wyjątkowe okoliczności usprawiedliwiające tymczasowe zwolnienie oraz czy istnieją niezbędne zabezpieczenia gwarantujące wypełnienie przez państwo aresztujące obowiązku dostarczenia osoby Trybunałowi (art. 59 ust. 2 Statutu). Sąd nie jest przy tym uprawniony do badania, czy wniosek o aresztowania został prawidłowo wydany zgodnie z art. 58 Statutu²⁴. Oznacza to, że jest on związany co do zasady stanowiskiem MTK. Jak z powyższego wynika, nakaz aresztowania danej osoby wydany przez Trybunał nie stanowi samodzielnej podstawy *ex lege* do zastosowania najsurowszego ze środków zapobiegawczych i każdorazowo musi w tym zakresie wypowiedzieć się sąd krajowy. Jednak w praktyce wobec braku możliwości rozpatrywania zasadności nakazu (art. 59 ust. 4 Statutu) oznacza to konieczność zastosowania tymczasowego aresztowania²⁵. Środek ten można jednak uchylić lub zmienić na łagodniejszy w wypadkach określonych jedynie przepisami Statutu, ale już nie przepisami k.p.k., gdyż nie mają tu zastosowania przepisy art. 257–259 k.p.k. W powyższym przypadku sąd również powinien wziąć pod uwagę stanowisko Trybunału. Zgodnie z art. 86 Statutu tylko państwa-strony mają obowiązek zgodnej współpracy z Trybunałem w zakresie ścigania i osądzania zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału. Kolejnym krokiem wynikającym z obowiązku współpracy z Trybunałem jest przekazanie na wezwanie podejrzanego Trybunałowi.

22 T. Grzegorzczak, *Współpraca Polski...*, s. 19.

23 Zob. B. Nita-Światłowska, *uwagi do art. 611g (w) Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2023, s. 1990.

24 Zob. H. Kuczyńska (w:): *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. D. Szumiło-Kulczycka, LEX/el. 2022, art. 611(j).

25 S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018, s. 653.

Osoba aresztowana może kwestionować zasadność postanowienia o tymczasowym aresztowaniu w drodze zażalenia do polskiego sądu oraz w drodze sprzeciwu do izby przygotowawczej Trybunału co do prawidłowości wydania nakazu, a także może domagać się tymczasowego zwolnienia, tzn. uchylenia aresztu lub zastąpienia aresztu łagodniejszym środkiem zapobiegawczym (art. 58 ust. 3 Statutu). Podejrzanemu na mocy art. 55 Statutu przysługuje pełny zakres prawa do obrony, w tym szeroki zakres gwarancji procesowych. Co istotne, osoba aresztowana może na zasadzie specjalności odpowiadać przed Trybunałem jedynie za czyny, które były podstawą jej aresztowania, a następnie przekazania w państwie wezwanym (art. 101 ust. 1 Statutu). Może jednak zdarzyć się i tak, że zarzuty wobec aresztowanego będą rozszerzane, wówczas wymagana jest co do zasady zgoda państwa wezwanego na tzw. dalsze ściganie (art. 61 ust. 4 i art. 58 Statutu). Trybunał może jednak domagać się od państwa wezwanego zrzeczenia się korzystania z tej zasady, ale wówczas, w razie konieczności, zobowiązany jest do dostarczenia dodatkowych informacji.

VI. PRAWO DO ODMOWY ZASTOSOWANIA NAKAZU

Statut MTK nie przewiduje tradycyjnych podstaw odmowy przekazania, które występują w umowach międzynarodowych. Przy orzekaniu o dopuszczalności przekazania na mocy treści art. 611h § 3 k.p.k. wyłączone jest w szczególności stosowanie przepisu art. 604 k.p.k.²⁶ Jeżeli co do tego samego czynu tej samej osoby wszczęto postępowanie karne w Polsce i przed trybunałem, minister sprawiedliwości przekazuje ściganie temu trybunałowi, jeżeli wymagają tego akty prawne regulujące działanie trybunału (art. 615 § 5 k.p.k.). Jednak w oparciu o przepisy art. 98 ust. 2 Statutu Trybunał nie może wystąpić z wnioskiem o dostarczenie, które wymagałoby od państwa wezwanego działania niezgodnego z jego zobowiązaniami wynikającymi z umów międzynarodowych, zgodnie z którymi wymagana jest zgoda państwa wysyłającego na dostarczenie Trybunałowi jakiegokolwiek osoby, chyba że Trybunał wcześniej podjął współpracę z państwem wysyłającym w celu uzyskania zgody na dostarczenie. Jak z powyższego wynika, stworzono pewien mechanizm obejścia zasady przekazania obywatela państwa strony, ale pod pewnymi konkretnymi warunkami. Zawsze jednak w związku z wnioskiem MTK o dostarczenie osoby, przed pierwszym przesłuchaniem należy pouczyć osobę, której dotyczy wniosek, o jej uprawnieniach określonych w Statucie oraz o możliwości podniesienia zarzutu prawomocnego zakończenia prowadzonego przeciwko niej postępowania karnego o czyn, którego dotyczy wniosek o dostarczenie osoby (art. 611h k.p.k.). W przypadku wystąpienia powyższych przesłanek sąd powiadamia ministra sprawiedliwości, który może odroczyć

26 M. Hara, uwagi do art. 611h (w): *Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych. Komentarz do Działu XIII KPK*, red. S. Buczman, M. Hara, R. Kierzyńska, P. Kołodziejewski, A. Milewski, T. Ostrowski, Warszawa 2016, s. 1069.

wykonanie wniosku o dostarczenie osoby. Przy czym nie mają tu zastosowania przepisy art. 604 k.p.k. odnoszące się do bezwzględnych podstaw niedopuszczalności wydania. Jednak powyższe uwarunkowania nie odnoszą się do samoistnej kwestii tymczasowego aresztowania na wniosek MTK. Sąd krajowy musi zastosować tymczasowy areszt, ale jak to już zaznaczono, może w późniejszym czasie uchylić ten środek i zastosować środki łagodniejsze tylko w przypadkach określonych przez przepisy art. 59 ust. 3–7 Statutu. Zawsze jednak wiążące dla sądu krajowego będzie stanowisko MTK. Jednocześnie Izba Przygotowawcza Trybunału okresowo bada zasadność swojej decyzji o aresztowaniu, jak również może badać zasadność tej decyzji w każdym czasie na wniosek Prokuratora lub osoby, której decyzja dotyczy (art. 60 ust. 3 Statutu). Powyższe działania podjęte przez państwo stroną Statutu będą odpowiadały prawnemu zobowiązaniu tego państwa. Podkreślenia wymaga fakt, że działalność Trybunału w głównej mierze oparta jest na współpracy z państwami sygnatariuszami Statutu Rzymskiego. Ma to przede wszystkim walor praktyczny, gdyż Trybunał nie ma w swojej dyspozycji żadnych organów ścigania, czy innych służb, które mogłyby spowodować faktyczne postawienie osób oskarżonych o zbrodnie wojenne przed tym organem. Dotyczy to przede wszystkim czynności zatrzymania i doprowadzenia na rozprawę, jak i wykonania kary. Oznacza to, iż gdyby premier Izraela przybył do Polski, to bez działania odpowiednich służb państwowych (Straż Graniczna, Policja, ABW, prokuratura) mógłby faktycznie pozostać na wolności i wrócić do swojego kraju bez żadnych konsekwencji. Nie byłby to niestety przypadek odosobniony, bowiem w 2024 r. z wizytą do Mongolii bez żadnych problemów przybył Prezydent Rosji Władimir Putin, wobec którego MTK w dniu 17.03.2023 r. również wydał nakaz aresztowania za zbrodnie popełnione na Ukrainie²⁷.

VII. PODSUMOWANIE

Państwo jest zobligowane do realizacji zasady legalizmu – czyli działania na podstawie prawa oraz praworządności, czyli do przestrzegania prawa (art. 7 Konstytucji RP). Podjęta uchwała niepotrzebnie wprowadziła spore zamieszanie i konsternację w środowisku prawników oraz w społeczeństwie obywatelskim. Trudno nie odnieść wrażenia, że samo jej wydanie było nieprzygotowane taktycznie (politycznie), a co do zasady w ogóle niepotrzebne. Sytuacja ta pokazała brak należytej organizacji służb państwowych odpowiedzialnych za politykę (informacyjną) rządu, a przede wszystkim brak wycucia czasu. I o ile wątek polityczny ma w tej sprawie drugorzędne znaczenie, o tyle prawdziwie istotne było tu zupełnie co innego. Istotą było i jest przestrzeganie przez organy demokratycznego państwa prawa zasad praworządności. Uchwała swoją mocą, wprowadzie bardziej medialną niż praktyczną (prawną), w oczywisty i niedopuszczalny sposób podważyła wiarygodność państwa polskiego

²⁷ <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>

w stosunkach międzynarodowych oraz naruszyła pewność i zaufanie społeczeństwa do organu władzy publicznej. Takie działanie było błędne i nie mogło być prawnie skuteczne. Pozostaje mieć jedynie nadzieję, że mimo tej „wizerunkowej wpadki”, konstytucyjnie zagwarantowana praworządność nadal będzie priorytetem polskich organów władzy publicznej.

adw. dr Robert Rynkun-Werner

Doktor nauk prawnych, adwokat Warszawa

Doctor of Laws, advocate in Warsaw

ORCID 0000-0001-6559-7731

ABSTRACT

Keywords: *International Criminal Court, arrest warrant, international agreement, rule of law*

A short history of a certain resolution

The subject of this article are considerations on the advisability and de facto legality of the resolution adopted by the Polish government in January 2025, which called into question Poland's respect for the international legal order. Importantly, the resolution in question also disregarded the Polish legal order, which is surprising because, in accordance with the constitutional principle of legalism, public authorities are particularly obliged to act on the basis of the law and in accordance with the law. The author expresses disapproval of this measure, arguing that the Polish state, as a sovereign party to an international agreement, is obliged to comply with its contents, regardless of the political conditions.

Bibliografia

1. **Gałczyńska Małgorzata**, *Polski rząd zapewni ochronę premierowi Izraela. Były Prezydent MTK: to nam bardzo zaszkodzi*, wiadomości.onet.pl
2. **Gałczyńska Małgorzata**, *Uchwała rządu o ochronie dla premiera Izraela. „Moc prawna?”. Żadna. Wymiar symboliczny? Fatalny*, wiadomości.onet.pl

3. **Grzegorzczuk Tomasz**, *Współpraca Polski z Międzynarodowym Trybunałem Karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2005/1
4. **Grzegorzczuk Tomasz**, *Współpraca z międzynarodowym trybunałem karnym (w:) Polskie postępowanie karne*, red. T. Grzegorzczuk, J. Tylman, Warszawa 2022
5. **Grzeszczyk Wincenty**, *Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym (rozdział 66a k.p.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2005/1
6. **Hara Michał**, *uwagi do art. 611h (w:) Postępowanie karne ze stosunków międzynarodowych. Komentarz do Działu XIII KPK*, red. S. Buczman, M. Hara, R. Kierzyńska, P. Kołodziejewski, A. Milewski, T. Ostrowski, Warszawa 2016
7. **Kampala Stefan Kreß Claus**, *Kampala Amendments on the Crime of Aggression, Resolution RC/Res.6, 11 June 2010, The Travaux préparatoires of the Crime of Aggression*, red. S. Barriga, C. Kress, Cambridge 2012
8. **Królikowski Michał**, *Zasady międzynarodowego procesu karnego (w:) Zasady procesu karnego. T. III, cz. 2*, red. P. Wiliński, Warszawa 2014
9. **Kuczyńska Hanna** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. D. Szumiło-Kulczycka, LEX/el. 2022, art. 611(j)
10. **Nita-Światłowska Barbara**, *uwagi do art. 611g (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2023
11. **Schabas William**, *An introduction to the International Criminal Court*, Cambridge University Press 2001
12. **Sutor Julian**, *Immunitet państwa i immunitet dyplomatyczny a ściganie i karanie zbrodni o charakterze międzynarodowym w świetle statutu rzymskiego*, „Przegląd Sądowy” 2017/11–12
13. **Waltoś Stanisław, Hofmański Piotr**, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018
14. **Wójtowicz Krzysztof**, *uwagi do art. 9 (w:) Konstytucja RP. Komentarz*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, t. 1